

Ciele politiky obozretnosti na makroúrovni

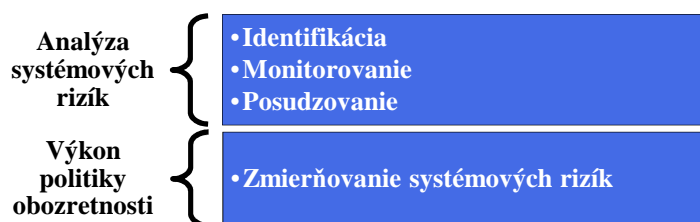
Finančný sektor plní niektoré základné funkcie v ekonomike (napr. platobný styk, finančné sprostredkovanie, prenos rizík, správa infraštruktúry finančného trhu a pod.). Ak sú tieto funkcie vykonávané správne, finančný sektor má potenciál prispievať k ekonomickému rastu. Ak však tieto funkcie nie sú vykonávané správne, môžu viesť k vytváraniu nestability alebo nerovnováh v ekonomike a prehlbovať ekonomický pokles.

Finančná stabilita je stav finančného sektora, pri ktorom je finančný sektor ako celok schopný plynule plniť svoje základné funkcie aj pri výraznejších negatívnych šokoch, či už v externom, alebo domácom ekonomickom a finančnom prostredí. Stabilita finančného sektora je pritom vnímaná ako nevyhnutný predpoklad pre zdravé fungovanie reálnej ekonomiky a správanie finančného sektora by nemalo prehlbovať ekonomický cyklus. Národná banka Slovenska prispieva k stabilite finančného systému ako celku, pričom za týmto účelom vykonáva najmä dohľad nad finančným trhom.

Pre finančnú stabilitu je nevyhnutné finančné zdravie a dobre fungujúce vnútorné procesy vo finančných inštitúciách. Dohľad nad finančným trhom sa zameriava práve na stabilitu individuálnych finančných inštitúcií a vystavenie individuálnych finančných subjektov voči jednotlivým rizikám. Finančná kríza z minulých rokov však ukázala, že takéto úzke zameranie dohľadu nad finančným trhom nepostačuje na zabezpečenie finančnej stability. Preto sa vytvorila nová politika s cieľom zabezpečiť finančnú stabilitu finančného systému ako celku – politika obozretnosti na makroúrovni.

Základným a strategickým cieľom politiky obozretnosti na makroúrovni je prispievať k udržiavaniu stability finančného systému ako celku. Súčasťou toho je najmä posilňovanie odolnosti finančného systému a znižovanie systémového rizika, a tým zabezpečenie udržateľného príspevku finančného systému k ekonomickému rastu. Úlohou politiky obozretnosti na makroúrovni je identifikovať, monitorovať a zmierňovať systémové riziká pre finančný systém. Realizácia politiky obozretnosti na makroúrovni pozostáva z dvoch hlavných etáp, a to z analýzy systémových rizík a samotného výkonu politiky, ktorým je zmierňovanie rizík.

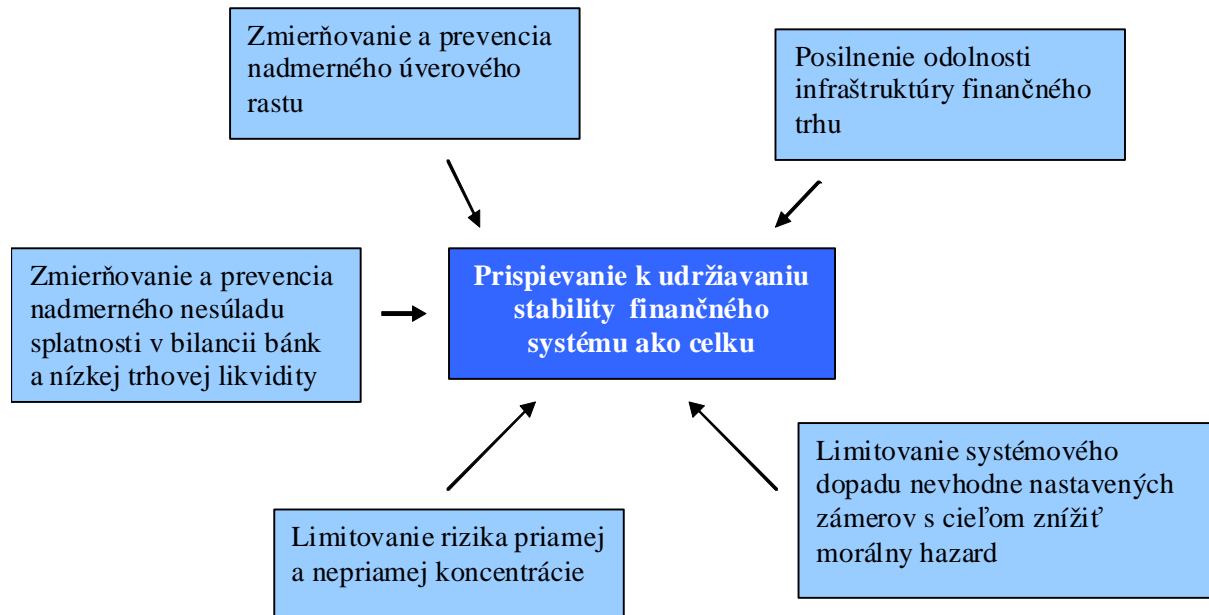
Základné procesy politiky obozretnosti na makroúrovni

Na finančnú stabilitu významne vplyvajú aj ostatní účastníci finančného trhu – nefinančné spoločnosti, domácnosti a vláda a legislatívne a regulačné prostredie. Preto za dôležitú súčasť prispievania k finančnej stabilite považuje Národná banka Slovenska aj pravidelné informovanie verejnosti o stabilite finančného sektora a trendoch, ktoré môžu stabilitu ohrozovať. Za týmto účelom Národná banka Slovenska publikuje dvakrát ročne Správu o finančnej stabilite, ktorá sa primárne zaoberá identifikovaním hlavných rizík pre stabilitu finančného sektora na Slovensku.

Predbežné ciele politiky obozretnosti na makroúrovni

Základný cieľ politiky, ktorý je strategickým cieľom, je možné rozložiť na vybrané predbežné ciele¹. Výber predbežných cieľov by mal do veľkej miery zodpovedať momentálnemu stavu a hrozbám, ktoré je možné v sektore očakávať v strednodobom horizonte. Definovaním predbežných cieľov je možné dosiahnuť vyššiu operatívnosť pri výkone politiky a zároveň aj zvýšiť jej transparentnosť.

Zmierňovanie a prevencia nadmerného úverového rastu a leverage

Ide o jeden zo základných podcieľov politiky obozretnosti na makroúrovni. Cieľ vychádza z toho, že väčšina doterajších finančných kríz bola spojená s nadmerným rastom úverov. Dobrým príkladom je Írsko a Španielsko, kde je krízový vývoj veľmi úzko spojený s nadmerným rastom úverov na bývanie. Riziko sa kumuluje najmä v čase rastu. Pod tlakom konkurencie a tlakom na rast ziskovosti finančné inštitúcie veľakrát podhodnocujú riziko pri poskytovaní nových úverov. Zároveň platí, že takéto správanie sa zvykne objavovať na úrovni celého sektora.

Dopad takéhoto vývoja môže byť pomerne významný, a to tak pre finančný sektor ako aj pre ekonomiku. Vo väčšine prípadov za nadmerným rastom úverov nasleduje tzv. credit crunch, čiže neochota bánk poskytovať úvery reálnej ekonomike. Zároveň vznikajú obavy o zdravie bánk, čo sa prejavuje nedôverou medzi bankami, ale aj zo strany klientov.

¹ Stanovenie a definovanie podcieľov vychádza z odporúčania ESRB/2013/1 zo 4. apríla 2013 o predbežných cieľoch a nástrojoch makroprudenciálnej politiky.

Zmierňovanie a prevencia nadmerného nesúladu splatnosti v bilancii bánk a nízkej trhovej likvidity

Zdravá štruktúra financovania je jednou zo základných podmienok stabilného finančného systému. Zatiaľ čo nesúlad splatnosti aktív a pasív je prirodzenou vlastnosťou podnikania bánk, cieľom je zmierňovať riziká plynúce z tohto nesúladu. Na jednej strane je dostatočný objem likvidných aktív, ktoré banky môžu v prípade potreby zlikvidovať. Na druhej strane je štruktúra financovania, kde by podstatnú časť mali tvoriť stabilné zdroje od klientov.

Nezdravá štruktúra bilancie bánk z pohľadu likvidity sa môže negatívne prejavovať na dôvere medzi finančnými inštitúciami, čo bol príklad v posledných rokoch vo viacerých bankových sektoroch EÚ. Banky v takejto pozícii sú zároveň obmedzené aj z pohľadu úverovania.

Limitovanie rizika priamej a nepriamej koncentrácie

Ide o riziko štruktúrného charakteru, ktoré vzniká v prípadoch významnej koncentrácie vystavení voči konkrétnej skupine aktív. Spolu s ním stúpa citlivosť finančného sektora na vývoj daného aktíva. Jeho význam stúpa najmä v súvislosti s dlhovou krízou štátov v eurozóne, keď aj štátne dlhopisy, ktoré boli dlho vnímané ako bezrizikové, sa ukázali ako významný zdroj rizika. Ďalším zdrojom rizika môže byť vyššia koncentrácia pri podnikových úveroch alebo aj pri vystaveniach voči iným bankám.

Podstatným aspektom tohto rizika je jeho výrazný a zároveň pomerne rýchly dopad na finančné inštitúcie. Prejavuje sa tiež prepadom dôvery v bankový sektor, či už zo strany klientov ako aj finančných inštitúcií. V závislosti od miery koncentrácie voči rizikovým aktívam sa odvíja aj negatívny dopad na reálnu ekonomiku.

Osobitným druhom rizika z hľadiska politiky obozretnosti na makroúrovni je expozícia viacerých inštitúcií voči spoločným zdrojom rizika. Táto expozícia nemusí byť významná v zmysle miery bezprostredného rizika z pohľadu individuálnych inštitúcií, vzhľadom na jej prítomnosť vo viacerých inštitúciách však môže predstavovať systémové riziko z pohľadu finančného trhu ako celku. Príkladom z predkrízového obdobia môže byť vystavenie pomerne veľkého počtu domácich bánk voči sektoru komerčných nehnuteľností.

Limitovanie systémového dopadu nevhodne nastavených zámerov s cieľom znížiť morálny hazard

Riziko vyplýva z existencie mechanizmov, ktoré sú vo finančnom systéme prítomné, či už krátkodobo alebo dlhodobo, a ktoré majú tendenciu kumulovať systémové riziká alebo vytvárať rizikovejšie správanie v určitej skupine finančných inštitúcií. Typickým príkladom je existencia veľkých systémovo významných bánk, ktoré svojou veľkosťou vytvárajú problém „too-big-to-fail“. Ďalším mechanizmom, ktorý má tendenciu vytvárať rizikovejšie správanie, je napríklad existujúca regulácia, ktorá hodnotí štátne dlhopisy štátov EÚ ako bezrizikové.

Hlavné riziko systémovo významných bánk nastáva v prípade, ak sa takéto banky dostávajú do existenčných problémov. Ich záchrana môže významne zasiahnuť verejné financie štátu, a tým aj preliatie negatívneho vývoja na celú domácu ekonomiku. Príkladom je záchrana významných írskych bánk.

Posilnenie odolnosti infraštruktúry finančného trhu

Cieľom je identifikovať a následne zmierňovať riziká štrukturálneho charakteru ohrozujúce infraštruktúru finančného trhu. Jedným z hlavných cieľov v tejto oblasti je monitorovanie vzájomného prepojenia medzi jednotlivými sektormi, resp. individuálnymi inštitúciami na domácom finančnom trhu, resp. riziko prípadného šírenia nákazy v prípade zhoršenia situácie v niektorých inštitúciách. Dôležitou oblasťou je monitorovanie významu tzv. tieňového bankového sektora. V podmienkach SR ide najmä o vývoj úverovania v splátkových spoločnostiach, prípadne iných sektoroch.